

Het bedrijfsleven heeft behoefte aan mensen die denken kunnen combineren met doen. Vullen Associate degree-afgestudeerden deze leegte op? De Avans Academie ging op zoek naar het antwoord op die vraag en komt met tien adviezen voor docenten.

De meerwaarde van denkende handjes

Een studie naar impactvol afstuderen

Sandra Doeze Jager-van Vliet & Marieke van Geel-van Hulle

Avans Hogeschool

In november 2019 reageerden 92 relaties uit het werkveld en 27 alumni van de Avans Academie Associate degrees' (AAAd) in Den Bosch op een enquête over 'impactvol afstuderen'. Het onderzoek leverde verschillende inzichten op, die ook voor de bacheloropleidingen duidelijk maken hoe het afstuderen meer zou kunnen opleveren voor alle betrokken partijen. Respondenten uit het onderzoek van de AAAd maakten duidelijk dat de volgende elementen van belang zijn bij impactvol afstuderen:

- de student moet zich tijdens het afstuderen goed ontwikkelen;
- de uitkomsten van het afstuderen dienen vernieuwend te zijn voor de opdrachtgever;
- de student heeft tijdens de stage laten zien vakkundig te werk te gaan en goed te functioneren.

Mismatch bij afstuderen

Jaarlijks studeren er in Nederland meer dan dertigduizend studenten af aan het hoger beroepsonderwijs (hbo) in het economisch domein. Veel van deze studenten lopen stage tijdens hun afstudeerfase. Meestal leveren zij voor de organisatie of het bedrijf waar zij stage lopen een onderzoeks- of adviesrapport op. Voor het werkveld is deze vorm van afstuderen niet ideaal; er is behoefte aan een andere vorm van afstuderen. Dat blijkt ook uit de reacties op de enquête van de AAAd:

'Geen enkel bedrijf heeft een vraag waarop pas over een half jaar een antwoord gewenst is. Daarom is het misschien interessant

om studenten een korter onderzoek te laten doen en ze daadwerkelijk tijd te geven iets te doen met de plannen en te testen welk effect het advies heeft. De meeste studenten krijgen achteraf nooit meer te horen wat er is gebeurd met hun advies, en dat is ontzettend jammer.'

Deze reactie toont opmerkelijke overeenkomsten met de beleving van enkele van de eerste AAAd-alumni:

'Een schoolse manier van verslaglegging sluit niet aan bij het werkveld. Het werkveld vraagt om korte en praktische plannen, die meteen uitgevoerd kunnen worden.'

Bij het afstuderen let de opleiding op de inhoud, de reflectie en de gehanteerde onderzoeksmethode, onderdelen die

De meeste studenten

krijgen niet te horen

wat er is gebeurd

met hun advies

Groei Associate degrees

Sinds de introductie van de Associate degree in Nederland is het aantal Ad-studenten fors toegenomen. In het schooljaar 2018-2019 waren er 6.039 aanmeldingen, een groei van 27 procent ten opzichte van het jaar ervoor. In 2019-2020 hebben zich 7.361 studenten aangemeld, een toename van bijna 22 procent. 'Dit is voor het derde jaar op rij een forse groei', aldus Maurice Limmen, voorzitter van de Vereniging Hogescholen, in 2019. 'Het bevestigt dat de belangstelling voor de tweejarige Ad-opleidingen onder werkenden en mbo-4-studenten blijft toenemen en dat we voldoen aan een belangrijke vraag op de arbeidsmarkt.'

Opvallend is dat de instroom van de Ad-studenten niet ten koste lijkt te gaan van de instroom van bachelorstudenten. Met een afname van slechts 0,7 procent ten opzichte van het jaar ervoor is het aantal aanmeldingen bij de bacheloropleidingen in het schooljaar 2019-2020 nagenoeg gelijk gebleven (Vereniging Hogescholen, 2019). Dit impliceert dat de Ad-opleidingen een nieuwe groep studenten bedienen.

voor de school belangrijk zijn. Het werkveld let vooral op de inhoud van de bevindingen en de mate waarin de student zich professioneel gedraagt; methodiek en reflectie zijn daarbij van ondergeschikt belang. Bij de huidige manier van afstuderen blijkt er dus sprake te zijn van een mismatch tussen de eisen van de hogeschool en de behoeften vanuit het werkveld.

Toegevoegde waarde

Met het afstuderen wordt de student klaargestoomd als toekomstig beroepsbeoefenaar in de arbeidsmarkt. Daartoe is een optimale afstemming tussen student, het werkveld en de onderwijsinstelling cruciaal. Vanwege de praktijkgerichtheid heeft de Associate degree een toegevoegde waarde voor zowel het werkveld, de student als de onderwijsinstelling. De studie heeft immers een andere insteek voor het afstuderen dan de bachelor. Uit *Praktijkgericht handelen bij Associate degrees*: 'De jonge professional met een Ad-diploma op zak kan vraagstukken analyseren vanuit verschillende

Ad-studenten kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het wegwerken van deze mismatch

invalshoeken, toont omgevings sensitiviteit en kan een plan van aanpak maken om processen te verbeteren. Doel van dit praktijkgerichte onderzoek is om direct een oplossing of idee te implementeren en daarmee het verschil te maken in de praktijk. De jonge professional met een bachelordiploma kan naast het doen van onderzoek en het analyseren ook schakelen op alle niveaus binnen de organisatie en de regie voeren over de gezamenlijk afgesproken processen om tot innovaties te komen. De bachelor zal meer een richting of een strategie formuleren, voordat dit in de praktijk wordt gebracht.' (Doeze Jager-van Vliet, 2019)

Aangezien Associate degree-studenten (Ad'ers) zich bezighouden met praktijkgericht onderzoek en de implementatie van oplossingen, kunnen zij een belangrijke bijdrage leveren aan het wegwerken van de eerder genoemde mismatch in het afstuderen.

De Strategische Adviesraad (SAR) van de AAAad onderschrijft dat een afgestudeerde Ad'er zeer pragmatisch is ingesteld en geeft aan dat Ad'ers relatief snel inzetbaar zijn in de praktijk: 'Ad-studenten combineren denken met doen. We noemen ze daarom de denkende handjes.' (SAR, persoonlijke communicatie, 2019)

Impactvol afstuderen

Het doel is niet alleen de kloof tussen de wensen van de verschillende stakeholders bij het afstuderen te overbruggen, maar de Ad-studenten werkelijk impactvol te laten afstuderen. Impactvol afstuderen kun je vanuit drie perspectieven benaderen: vanuit de student, de docent en het werkveld. Vanuit iedere invalshoek blijkt het een net iets andere betekenis te hebben, maar vanuit elk van deze perspectieven is 'doorwerking' aan de orde (NRO, 2019). In de context van impactvol afstuderen betekent doorwerking:

- voor de student: reflecteren in het kader van het eigen beroepsprofiel en een leven lang leren;
- voor de docent: nagaan wat de voorgaande student heeft gedaan, zodat de nieuwe student hierop kan voortbouwen;

- voor het werkveld: aanbevelingen die daadwerkelijk tot een verbeterde praktijk leiden (cocreatie).

Het afstuderen krijgt vanwege de doorwerking vanuit deze verschillende perspectieven een toekomstbestendig en daarmee duurzaam karakter. Ook draagt impactvol afstuderen bij aan een Leven Lang Ontwikkelen; dit past bij de doorbraak die het kabinet op dit gebied wil realiseren (Regerakkoord, 2017). Een van de uitdagingen is het aanbieden van flexibel en responsief onderwijs. Hierbij is het de bedoeling dat werken en leren dicht bij elkaar komen (SER, 2019).

Citaten uit het werkveld

‘Omarm onzekerheid, moedig out-of-the-boxdenken aan.’

‘Ik vind de inhoudelijke kennis bij een stagiair van ondergeschikt belang. Het gaat erom dat hij sterk in de schoenen staat.’

‘Enthousiasme en betrokkenheid van de student zijn de sleutel tot succes.’

‘Het is belangrijk dat stagiairs goed kunnen samenwerken.’

‘Competenties als empathie tonen en plannen & organiseren moeten we niet onderschatten.’

‘Heb aandacht voor persoonlijke ontwikkeling.’

‘Prikkel de student om nieuwsgierig te zijn.’

‘Geef studenten voldoende training om modellen te interpreteren naar praktische uitdagingen in een operationele bedrijfsomgeving.’

Praktische intelligentie

Zowel mensen uit het werkveld en het onderwijs als alumni zijn het erover eens dat Ad-afgestudeerden niet alleen kennis van zaken moeten hebben, maar vooral moeten beschikken over verschillende competenties om tijdens het afstuderen en in de rest van hun loopbaan impact te kunnen maken. Dit past bij de mening van diverse psychologen die stellen dat er verschillende vormen van intelligentie zijn.

Dit past bij de mening van psychologen dat er verschillende vormen van intelligentie zijn

Een van de bekendere is Sternberg (2002); hij komt tot een indeling van drie vormen van intelligentie: analytische vaardigheden, creatieve vaardigheden en praktische vaardigheden. Figuur 1 licht deze vormen van intelligentie toe.

Analytische vaardigheden	Creatieve vaardigheden	Praktische vaardigheden
De vaardigheid die we vooral met schoolse activiteiten verbinden	Het vermogen om veel informatie tegelijkertijd met elkaar in verband te brengen	Het vermogen om ideeën concreet te maken in een maatschappelijk waardevol product
<ul style="list-style-type: none"> • Inzicht • Logisch redeneren • Informatie opnemen en weergeven • Hoofd- en bijzaken onderscheiden • Denkprocessen en oplossingsrichting(en) overzien • Objectiviteit 	<ul style="list-style-type: none"> • Flexibel denken • Inventiviteit • Associëren en brainstormen • Complexe, meerduidige informatie tegelijkertijd overzien • Ongewone, originele vragen stellen • Problemen in een ander kader plaatsen (<i>out-of-the-box</i>) • Inlevingsvermogen • Subjectiviteit (bijvoorbeeld esthetisch oordeel) 	<ul style="list-style-type: none"> • Doelgericht denken en werken • Overzien wat bijdraagt aan het doel en wat niet • Zelfkennis: eigen sterke en zwakke kanten kennen • Overtuigingskracht • Teamwork • Plannen • Materiaalbegrip
Deze vaardigheden vallen vooral samen met wat bij de meeste IQ-testen gemeten wordt.	Het creatieve vermogen speelt een grote rol in wetenschap, kunst, probleemoplossend vermogen en samenwerking met anderen.	Praktische vaardigheden zorgen ervoor dat (nieuwe) kennis en creatieve ideeën zichtbaar gemaakt worden in een tastbaar resultaat.

Figuur 1 Analytische, creatieve en praktische vaardigheden (Sternberg, 2002)

Opvallend in deze differentiatie is dat Sternberg de analytische vaardigheden koppelt aan schoolse activiteiten. Dit verklaart de mismatch tussen het werkveld en de bachelor- en masteropleidingen. Vanuit het werkveld is er behoefte aan onderwijs dat zich meer richt op de praktische vaardigheden (NRO, 2019; AAAd, 2019).

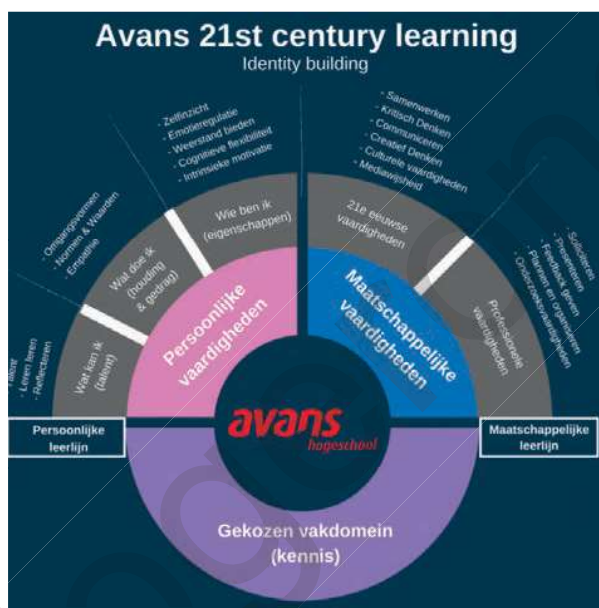
Sternberg (2002) betoegt dat de genoemde drie typen intelligentie samen zorgen voor succes: ‘Pas wanneer je in staat bent om deze drie intelligenties te laten samenwerken in jezelf of samen met anderen, zul je succesvol je eigen doelen kunnen realiseren en een succesvolle bijdrage kunnen leveren aan de maatschappij.’

Tien adviezen

Zoals we hierboven al schreven, zit er een hiaat tussen de behoefte van het werkveld en de eisen van de hogeschool ten aanzien van het afstuderen van bachelor- en masterstudenten; het werkveld mist vooral de praktische insteek. Dit betekent een uitgelezen kans voor de Associate degree om hierin wat te betekenen en impact te maken op de arbeidsmarkt. Daarom geven we tien adviezen aan (Ad-) docenten om hier vorm en inhoud aan te geven.

1. Heb aandacht voor zowel inhoudelijke kennis als persoonlijke en maatschappelijke vaardigheden

Om meer studenten op impactvolle wijze te laten afstuderen, is niet alleen aandacht nodig voor de vak kennis die hoort bij de gekozen opleiding, maar ook voor persoonlijke en maatschappelijke vaardigheden (zie Figuur 2). Dit draagt bij aan een verbetering van de verschillende typen intelligentie.



Figuur 2 Avans 21st century learning (Avans, 2019)

Het is bij het afstuderen (en in de periode daarvoor) van belang de ontwikkeling van de student centraal te stellen. Bij intervisiebijeenkomsten is het waardevol om stil te staan bij de mogelijkheden voor de student om te groeien op persoonlijk vlak. De studenten en het werkveld hebben er profijt van wanneer docenten de studenten aanmoedigen zichzelf beter te leren kennen en persoonlijke verbeteringen te realiseren.

Ebbens & Ettekovén (2017) pleiten voor leren gericht op wendbaar gebruik. Vanuit dit perspectief gaat het erom dat studenten de mogelijkheid krijgen het geleerde in te zetten in andere situaties dan ze gewend zijn. Figuur 3 laat zien wat voor docenten het verschil is tussen leren gericht op

beheersing en leren gericht op wendbaar gebruik. Figuur 4 maakt hetzelfde onderscheid, maar laat zien wat dan de betekenis is voor leerlingen.

Leren gericht op wendbaar gebruik	Leren gericht op beheersing
<ul style="list-style-type: none"> • Docent en leerling expert. • Docent laat deel van proces én inhoud bepalen door leerlingen, reikt kaders aan, maakt opdracht betekenisvol. Voorziet leerlingen van noodzakelijke competenties. Begeleidt individuele leerlingen of groepjes leerlingen. Reflecteert naast inhoud ook op het proces. • Docent zorgt voor vormen van beoordeling die aansluiten bij betekenisvolheid opdracht. • Docent meestal geïnteresseerd in leren in relatie tot de persoon van de leerling. • ... 	<ul style="list-style-type: none"> • Docent expert. • Docent houdt zowel de inhoud als het proces volledig in eigen hand. • Beoordeling als regel door traditionele toetsing op uitsluitend de inhoud. • Docent meestal geïnteresseerd in leren leerling in relatie tot de inhoud. • ...

Figuur 3 Verschillen voor docenten tussen 'leren gericht op wendbaar gebruik' en 'leren gericht op beheersing' (Ebbens, 2017)

Leerling bij leren gericht op wendbaar gebruik	Leerling bij leren gericht op beheersing
<ul style="list-style-type: none"> • Leerling ondernemend • Leerling geeft een eigen betekenis aan de betekenisvolheid van de opdracht • Leerling ontwikkelt noodzakelijke competenties • Persoonlijk en vriendelijk • De beoordeling is ook voor de leerling een afspiegeling van de betekenisvolheid van de opdracht • Leerling ziet zichzelf als een geheel persoon • ... 	<ul style="list-style-type: none"> • Leerling actief volgend • Leerling accepteert door docent aangegeven zin van de inhoud • Leerling leert kennis en vaardigheden • Leerling en docent respecteren elkaar • Leerling werkt voor voldoende cijfer • Leerling ziet zich als leerling bij een vak • ...

Figuur 4 Verschillen voor leerlingen tussen 'leren gericht op wendbaar gebruik' en 'leren gericht op beheersing' (Ebbens, 2017)

Aandacht in het lesprogramma voor 21ste-eeuwse vaardigheden en professionele vaardigheden helpt studenten om te leren gericht op wendbaar gebruik.

2. Motiveer studenten om actieonderzoek in te zetten

Een goede manier om het afstuderen beter te laten aansluiten op de behoeften van het werkveld is gebruikmaken van actieonderzoek. Actieonderzoek combineert onderzoek en actie; daarbij komen alle betrokkenen samen tot inzichten. Bij actieonderzoek doet de student onderzoek in de praktijk met zo veel mogelijk mensen uit die praktijk. Zo maakt hij al lerende het verschil (zie Figuur 5).



Figuur 5 Actieonderzoek, participierend onderzoek en traditioneel (beschouwend) onderzoek (Van der Zouwen, 2018)

Bij actieonderzoek gaat het om een combinatie van onderzoeken en veranderen. Hierbij leren studenten niet alleen te onderzoeken, maar ook veranderingen te implementeren en de praktijk te verbeteren (Van der Zouwen, 2018).

Er is niet één goede manier die ertoe leidt dat studenten impactvol afstuderen

Als enkele kenmerken van actieonderzoek noemt Van der Zouwen (2018) de volgende:

- het onderzoek gaat verder dan het verklaren van een bepaald probleem;
- al tijdens het proces wordt verandering teweeggebracht;
- het is direct toepasbaar;
- het helpt om problemen werkelijk aan te pakken;
- het draagt bij aan de eigen ontwikkeling van de onderzoeker als mens en professional;
- het is spannend en uitdagend.

3. Sluit aan bij voorkeurstijlen van studenten

Er is niet één goede manier die ertoe zal leiden dat studenten impactvol afstuderen. Iedereen leert (en doceert) volgens zijn eigen voorkeurstijl. Van belang is dat de docent aansluit bij diverse leerstijlen, om zo veel mogelijk studenten te laten groeien.

Bekende psychologen die leerstijlen hebben beschreven, zijn Kolb (2017) en Vermunt (Bridge2learn, 2017). Plas (2008) stelt: 'Gemotiveerd leren gaat over de relatie tussen leerstijlen, begeleidingsstijlen en leermotivatie.'



Figuur 6 Iedereen leert (en doceert) volgens zijn eigen voorkeurstijl (Hendriksen, 2005)

4. Ga op zoek naar alternatieven voor onderzoeks- of adviesrapportages

Het opstellen van een onderzoeks- of adviesrapportage is voor sommige studenten een heel waardevolle manier om groei te realiseren. Uit de praktijk blijkt echter dat stagebedrijven vaak niet op een dergelijke rapportage zitten te wachten. Een mogelijk alternatief is om studenten een plan van slechts één of enkele pagina's te laten schrijven, dat ze in tien minuten moeten pitchen. In plaats van een rapportage kun je denken aan een tool of product waarmee de student afstudeert.

De Ad Ondernemen van AAAAd pakt het afstuderen van studenten heel anders aan. De opleiding kiest ervoor om studenten gedurende de hele opleiding op het eindniveau af te toetsen, op een set van vijftien competenties, opgesplitst in zestig deelcompetenties. Dit betekent dat verschillende deelcompetenties al in het eerste jaar van de opleiding aan bod komen in een toets op het eindniveau. De wens is om de student zelf te laten bepalen wanneer de verschillende toetsmomenten plaatsvinden.

5. Laat een afstudeertraject pas eindigen na uitvoering van (de eerste stappen van) de implementatie

Het is goed om de implementatiefase van de gedane verbetervoorstellen een essentieel onderdeel te laten zijn in het afstuderen. Het afstuderen stopt dan niet na het opleveren van aanbevelingen. Het 'overgaan tot actie' en onder meer het creëren van draagvlak voor de verbetervoorstellen zijn idealiter verplichte onderdelen van het afstudeertraject. De opleiding moet mensen uit de stageorganisatie hierin meenemen, om de verandering daadwerkelijk te bewerkstelligen. Dit draagt ertoe bij dat studenten ervaren hoe het is om in de praktijk medestanders voor hun ideeën te krijgen. Zo leren ze omgaan met eventuele weerstand; bovendien motiveert dit ze om zich te ontwikkelen op persoonlijke en maatschappelijke vaardigheden (Figuur 2).

Zo ervaren studenten hoe het is om medestanders voor hun ideeën te krijgen

6. Zorg voor kruisbestuiving tussen studenten van verschillende opleidingen

Op de arbeidsmarkt werken professionals met verschillende functies samen. Opvallend is dat het onderwijs juist vaak werkt met groepen studenten van dezelfde opleidingsrichting. Om studenten goed op de toekomst voor te bereiden, is het juist van belang dat zij leren samen te werken met studenten van andere opleidingen. Die diversiteit zorgt voor kruisbestuiving: studenten met verschillende achtergronden leren van elkaar. Dit draagt bij aan de ontwikkeling van studenten op persoonlijk en maatschappelijk vlak (Figuur 2). Dergelijke kruisbestuivingen bereik je door middel van multidisciplinaire opdrachten voor studenten van verschillende opleidingen.

7. Blijf up-to-date in je vakgebied

Zorg ervoor dat je als docent op de hoogte blijft van de laatste trends en ontwikkelingen in het vakgebied. Dit heeft meerdere voordelen. Een belangrijk voordeel is dat studenten hedendaagse kennis meekrijgen. Een ander argument voor deze werkwijze is dat relaties uit het werkveld ervaren dat het meerwaarde heeft om samen te werken met docenten en studenten van hogescholen. Dit draagt ertoe bij dat opleidingen duurzame relaties kunnen opbouwen met het werkveld.

8. Zorg ervoor dat studenten duidelijk weten wat de uitstroomprofielen zijn

Tijdens een bijeenkomst met diverse praktijkbegeleiders van studenten van de AAAA (persoonlijke communicatie, 2019) werd duidelijk dat studenten vaak een onvoldoende helder beeld hebben bij de verschillende functies waarvoor hun studie hen opleidt. Het is voor die studenten onduidelijk welke vakken en competenties aan welke uitstroomprofielen gekoppeld zijn. Dit bemoeilijkt de keuze voor een stage of werkplek. Een risico hiervan is dat studenten vervolgens op een stageplek terechtkomen die niet (geheel) past bij hun profiel. Dit kan studievertraging, demotivatie bij de

**Om de impact te
vergroten, is het
wenselijk om meer
formatief te toetsen**

**Zorg ervoor dat je als
docent op de hoogte
blijft van de laatste
trends in het vakgebied**

student en frustratie bij het stagebedrijf met zich meebrengen. Om dat voor te zijn dient de opleiding: nadrukkelijk de koppeling te benoemen tussen de vaardigheden en kennis uit de opleiding en de uitstroomprofielen. Of beter nog: er met de student over in gesprek gaan; vraag en aanbod op het gebied van bijbaantjes, stageplekken en banen voor na het afstuderen bij elkaar te brengen, bijvoorbeeld door een onlineplatform te creëren of banenmarkten te organiseren. Nu zijn er relatief veel studenten met een bijbaantje waarbij ze bijvoorbeeld achter de kassa zitten of in een restaurant werkzaam zijn. Het zou voor hen beter zijn als ze in plaats daarvan gedurende hun studie al bezig zijn met werkzaamheden die passen bij het uitstroomprofiel.

9. Maak (meer) gebruik van formatieve toetsing

Om de impact van het afstuderen te vergroten, is het wenselijk om meer formatief te toetsen. Hierdoor krijgt de student tussentijds feedback, en dus niet (alleen) na de summatieve toets. Dit vergroot de meerwaarde van de feedback van de docent. De student heeft namelijk een extra stimulans: de feedback is zinvol voor de summatieve toets (Avans, 2015). Studenten kunnen ook elkaar en zichzelf toetsen (peerfeedback en zelfassessment). Als studenten elkaar tussentijds feedback geven en daarbij de beoordelingscriteria gebruiken, is er ook sprake van formatieve toetsing. Bij frequent gebruik van formatieve toetsing zal de kwaliteit van het afstuderen toenemen; toetsing stimuleert immers actief leren (Avans, 2015).

10. Draag zorg voor een nauwe contact met de stagebedrijven
Uit het onderzoek bij de AAAA (2019) blijkt dat voor een optimale afstemming met het werkveld frequente afstemming essentieel is. Dit kan op verschillende manieren:

- Zorg voor duidelijkheid over het afstuderen. Goede communicatie helpt niet alleen studenten, maar ook het werkveld. Het is aan te raden de belangrijkste informatie over het afstuderen kort en bondig op papier te zetten. Wanneer de docent zich niet beperkt tot telefo-

Om ruimte voor maatwerk te bieden kan het helpen om holistischer te beoordelen

nische contactmomenten maar ook af en toe langskomt op de stageplek, voelt het werkveld zich gehoord. Bovendien houd je als docent op die manier ‘feeling’ met de praktijk.

- Laat organisaties feedback geven op de afstudeerwijze.
- Bied ruimte voor maatwerk op een stageplek. De opdrachten van school dienen heldere kaders te bevatten. De manier om hieraan te werken moet passen bij de stageplek; afstemming met de stageorganisatie over de opdrachten is daarom noodzakelijk. Om ruimte voor maatwerk te bieden kan het helpen om niet met rubrics maar meer holistisch te beoordelen. Een drietrapsbeoordeling per leeruitkomst geeft bijvoorbeeld ruimte om iets innovatiefs te doen.
- Betrek praktijkbegeleiders bij de beoordeling van studenten. Dit kan door hun een adviserende rol te geven bij eindgesprekken.
- Organiseer een banenmarkt en/of andere bijeenkomsten (rondom aansprekende thema's) voor relaties uit de praktijk, alumni en studenten.
- Sluit contracten met bedrijven en organisaties om zo duurzame relaties aan te gaan.

Vallen en opstaan

De hierboven genoemde adviezen versterken de impact van het afstuderen. Studenten kunnen op deze manier in cocreatie het verschil gaan maken op de arbeidsmarkt. De doorwerking in het vervolg (Leven Lang Ontwikkelen) zal deze impact nog verder versterken.

Ad-opleidingen zijn nog relatief nieuw. De implementatie van impactvol afstuderen zal dan ook met vallen en opstaan gaan. Belangrijk is om er in gezamenlijkheid gestalte aan te geven: in samenwerking met studenten, docenten, alumni en het werkveld. Dynamische werkvormen, zoals actieonderzoek, kunnen hier positief aan bijdragen.

Sandra Doeze Jager-van Vliet

is als senior onderzoeker verbonden aan Avans Hogeschool

Marieke van Geel-van Hulle

is docent HRM aan de Avans Academie Associate degrees van Avans Hogeschool

Literatuur

- AAAAd (2019). *Resultaten enquêtes werkveld en alumni AAAAd*. Den Bosch: Avans.
- Allen, J.B. (2019). *Ad-opleidingen: omvang en rendement*. Maastricht: Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt.
- Avans (2015). *Handreiking toetsbeleid, een hulpmiddel om academie-toetsbeleid op te stellen*. Breda: Avans.
- Avans (2019). *21st century skills – Framework*. Avans 21st century learning – Identity building. Den Bosch.
- Brew, A. & Mantal, L. (2017). Academics' perceptions of the challenges and barriers to implementing researchbased experiences for undergraduates. *Teaching in Higher Education*, 22(5), 551–568. doi.org/10.1080/13562517.2016.1273216
- Bridge2learn (2017). *Leerstijlen van Vermunt*. www.train-de-trainer.com/leerstijlen-van-vermunt/ (geraadpleegd november 2019)
- Cohen, L.M. (2011). *Research methods in education*. Abingdon/Oxon: Routledge.
- Creswell, J.W. (2017). *Designing and conducting mixed methods research*. Londen: Sage.
- Daale, H. (2019). De Associate degree komt op stoom. *Thema* 2019-2.
- Doeze Jager-van Vliet, S. (2019). *Praktijkgericht handelen bij Associate degrees*. Den Bosch: Avans.
- Ebbens, S.O. & Ettekoven, S. (2017). *Actief leren, bronnenboek*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Hendriksen, J. (2005). *Cirkelen rond Kolb, begeleiden van leerprocessen*. Soest: Uitgeverij Boom/Nelissen.
- Kolb, D.P. (2017). *How you learn is how you live, using nine ways of learning to transform your life*. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers.
- NRO (2019). *Impactvol afstuderen*. impactvolafstuderen.nl/ (geraadpleegd december 2019)
- Onderwijs in cijfers (2019). *Aantallen deelnemers associate degree*. www.onderwijsincijfers.nl/kengetallen/hbo/studenten-hbo/aantallen-deelnemers-associate-degree
- Plas, C. (2008). *Gemotiveerd leren, werken met leer- en begeleidingsstijlen*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Regeerakkoord (2017). *Rutte III 2017-2021, Vertrouwen in de toekomst*. Den Haag.
- SER (2019). *Leven lang ontwikkelen, voortgangsrapportage SER actie-agenda*. Den Haag.
- Stacey (2013). *Complex Responsive Processes in Organizations Learning and Knowledge Creation*. Londen: Routledge.
- Sternberg, R. (2002). *Succesvolle intelligentie, hoe praktische en creatieve intelligentie succes bepalen*. New Haven: Swets & Zeitlinger.
- Van der Zouwen, T. (2018). *Actieonderzoek doen, Een routewijzer voor studenten en professionals*. Amsterdam: Boom Uitgevers.
- Verburgh, A. (2013). Vormgeving van onderzoeksintegratie in het curriculum. In Griffioen et al., *Integratie van onderzoek in onderwijs*. Groningen: Noordhoff Uitgevers.
- Vereniging van Hogescholen (2014). *Beoordelen is mensenwerk*.
- Vereniging van Hogescholen (2019). *Aantal inschrijvingen hbo stabiliseert*. www.vereniginghogescholen.nl/actueel/actualiteiten/aantal-inschrijvingen-hbo-stabiliseert (geraadpleegd november 2019)
- Vermaak, H. (2009). Conceptualiseren kun je leren. In Smid & Rouwette (red.), *Ruimte maken voor onderzoekende professionaliteit*. Koninklijke van Gorcum.

Noot

- 1 Sinds 1 januari 2018 bieden Nederlandse hogescholen de Associate degree aan als zelfstandige en geaccrediteerde beroepsgerichte opleiding. Een Associate degree is een opleiding in het hoger beroepsonderwijs van twee jaar. Na deze opleiding kunnen studenten gaan werken of doorstromen naar het derde jaar van de bachelor.